

Voskařství

Lenka Blažková

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout s portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umísťování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takovéto sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

Copyright © Grada Publishing, a.s.

■ VOSKAŘSTVÍ
Lenka Blažková

ÚVOD	9
■ DĚJINY	11
HISTORIE ZPRACOVÁNÍ A VYUŽITÍ	
VČELÍHO VOSKU	13
VČELÍ VOSK – NETRADIČNÍ MATERIÁL	13
POČÁTKY VČELAŘENÍ, OBCHOD S VOSKEM, PRODUKTY	15
VOSK JAKO PROSTŘEDEK K OSVĚTLOVÁNÍ	19
VOSK A JEHO ZPRACOVÁNÍ V ČESKÝCH ZEMÍCH	21
ZVYKY A POVĚRY	23
■ VÝROBCI, PRODUKTY A NÁSTROJE	25
VÝROBCI	27
CECHOVNÍ ORGANIZACE VOSKAŘŮ	28
VOSKAŘSKÁ DÍLNA	31
ZÁSOBOVÁNÍ A ODBYT	33
VOSKAŘ AUGUSTIN ČÍŽEK	33
VÝROBKY	37
SVÍČKY	38
SVÍČKA V ŽIVOTĚ JEDNOTLIVCE	38
SVÍČKA V RÁMCI CÍRKEVNÍHO ROKU	40
SVÍCE	43
SLOUPKY	44
OBĚTINY	46
AGNUS DEI	50
BETLÉMY	51
JEZULÁTKA	51
PLASTIKY	52
OSTATNÍ VÝROBKY Z VOSKU	53
ÚPOMÍNKOVÉ PŘEDMĚTY A GALANTERNÍ ZBOŽÍ	53

VOTIVNÍ FIGURY	54
VOSKOVÉ PORTRÉTY	54
ANATOMICKÉ MODELÝ	55
PEČETĚ	55
KLÁŠTERNÍ PRÁCE – CEROPLASTIKA	56
VYBAVENÍ VOSKAŘSKÉ DÍLNY	57
NÁSTROJE A ZAŘÍZENÍ POUŽÍVANÁ	
K VÝROBĚ POLOTOVARŮ	57
TAVICÍ NÁDOBY	57
ZAŘÍZENÍ SLOUŽÍCÍ K BĚLENÍ VOSKU	58
ZAŘÍZENÍ K VÝROBĚ TAŽENÝCH SVÍČEK	59
ZAŘÍZENÍ K VÝROBĚ SVÍČEK POLÉVÁNÍM	61
POMŮCKY K VÝROBĚ SVÍČEK NAMÁČENÍM	62
FORMY NA LITÍ SVÍČEK A OBĚTIN	62
STŮL	63
NÁSTROJE POUŽÍVANÉ KE ZDOBNÍ	64
OSTATNÍ POMŮCKY	65
MATERIÁL NA VÝROBU SVÍČEK	67

■ TECHNIKY 69

TECHNIKY PRÁCE	71
ÚPRAVY VOSKU, PŘÍPRAVNÉ PRÁCE	72
ZPRACOVÁNÍ A ČIŠTĚNÍ VOSKU	73
TAVENÍ VOSKU SUCHOU CESTOU	73
FILTRACE VODOU	73
PARNÍ FILTROVÁNÍ	74
BĚLENÍ NA SLUNCI	74
CHEMICKÉ PROSTŘEDKY	75
BARVENÍ	75
VÝROBNÍ TECHNIKY	75
TAŽENÍ	76
SPLÉTÁNÍ	77
VÁLENÍ	77
POLÉVÁNÍ	78

NAMÁČENÍ	78
STÁČENÍ	78
LITÍ DO FOREM	79
PLÁTKOVÁ TECHNIKA	81
STROJOVÁ VÝROBA SVÍČEK V MINULOSTI	81
DEKORAČNÍ TECHNIKY, POMŮCKY	
KE ZDOBENÍ	82
PAPÍROVÉ OBTISKY	82
TAŽENÍ, NAMÁČENÍ, POLÉVÁNÍ	83
MALOVÁNÍ	83
ŠTÍPÁNÍ	83
ZDOBÍTKA	84
VOSKOVÉ OZDOBY	84
FORMY	85
LAKOVÁNÍ	85
BALENÍ	85
■ SOUČASNOST.....	87
SOUČASNOST	89
SOUČASNÉ SVÍČKÁŘSKÉ DÍLNY	89
TECHNIKY VÝROBY SVÍCÍ V SOUČASNOSTI ..	90
STÁČENÍ Z MEZISTĚN	90
LITÍ DO FOREM	91
NAMÁČENÍ	91
MODERNÍ SVÍČKA.....	92
VÝKLADOVÝ SLOVNÍČEK	95
REJSTŘÍK.....	96
VYBRANÁ LITERATURA	98

ÚVOD

Současná moderní doba s sebou přináší řadu faktorů pozitivních, příjemných, ale i těch méně žádoucích. K těm jistě pozitivním momentům lze přičítat zájem o dobové lidové zvyky a tradice, v neposlední řadě pak také zaniklá historická řemesla. Mezi jinými doplňuje poměrně dlouhou řadu v původní podobě dnes již neexistujících řemesel i voskařství. Jak už sám název dává tušit, vycházela voskařská práce především ze zpracování vosku. Původně šlo o , od 19. století získaly při výrobě voskařského zboží srovnatelný, později dokonce ještě větší význam vosky vyráběné uměle. Mluvíme-li dnes o práci s voskem, většina z nás si nejprve bezděčně vybaví zejména svíčky. Ve voskařství ovšem zdaleka nešlo jen o produkci svící. Mistři voskaři, voskařští specialisté a v neposlední řadě i vybraní umělci zásobovali trh vedle různých druhů svící celou řadou dalších produktů, a to jak dekoračních nebo užitkových různé kvality, tak i exempláři poměrně vysoké umělecké úrovně. byl zpracováván a používán i v rámci dalších oblastí, například v umění (ceroplastika = vosková plastika; cerae = vosk, lití bronz), kovolitectví (výroba zvonů), lékařství (buď přímo k využití v medicíně, zejména v zubním lékařství, nebo na výrobu trojrozměrných anatomických modelů aj.), později také v kosmetickém a farmaceutickém průmyslu, zejména jako přísada do mastí a emulzí. Často bývá vosk součástí nejrůznějších ochranných a konzervačních nátěrů nebo tmelů.

Historie voskařského řemesla je dlouhá a pestrá. S trochou nadsázky je možné předpokládat, že již pravěký člověk, dobývající z včelstev med, přišel do styku také s voskem. Ovšem teprve v období starověku již máme k dispozici celou řadu dokladů o tom, že lidé vosk uměli získávat i zpracovávat. Ze starověku pocházejí první dostupné informace o včelách a jejich významném postavení v dobové symbolice a mytologii. Nazírání na vosk jako látku hlubšího symbolického významu mezi jinými převzalo a výrazně rozvinulo především křesťanské náboženství. Lze předpokládat, že od starověku se mezi laickými zpracovateli vosku začali specializovat jedinci, kteří dokázali vystihnout vlastnosti a specifika včelího vosku lépe než jiní. S voskaři v plném významu toho označení se ovšem setkáváme až ve středověku.

Voskařství lze zkoumat skrze dostupnou literaturu, písemné a především hmotné prameny. Množství česky psané literatury věnující se voskařskému řemeslu, jeho historii a významu v českých zemích, způsobu organizace voskařů a jejich práce, zhodnocení postavení voskařství v rámci ostatních řemesel, voskařským výrobkům apod. je poměrně omezené. Zájemce je odkázán na jednotlivé články nebo literaturu cizojazyčnou, v tomto případě především německy psanou. Tím přirozeně vzrůstá důležitost písemných a hmotných pramenů v jednotlivých konkrétních oblastech České republiky, jejichž dostupnost a vypovídací hodnota zpravidla odpovídají významu řemesla v jednotlivých regionech. Nejprůnosnější jsou z tohoto hlediska lokality sousedící se známým poutním

centrem. Velmi dobře dokumentované období života voskařů a produkce jejich dílen představuje přelom 19. a 20. století a následné období do roku 1950. Právě z této doby se dochovalo nejvíce hmotných pramenů i písemných svědectví. Mezi prameny nejcennější se řadí ojediněle dochované vzpomínky pamětníků.

Na základě všech výše uvedených pramenů vznikla i tato publikace, která seznamuje s dalším z mnoha pozapomenutých řemesel, s voskařstvím, které však ještě před cca 60 lety tvořilo nedílnou součást života našich předků. Vedle historického exkurzu a voskařských výrobních technik je zvláštní důraz kladen zejména na samotné voskařské výrobky. To proto, že v původní podobě se s nimi dnes už není možné běžně setkat, a to i přesto, že po staletí patřily ke každodennímu koloritu života na vesnici, ve městě i u dvora. Lze říci, že z bývalé slávy voskařského umění a významově bohaté symboliky jednotlivých výrobků nám dnes zbyla jen hořící svíčka na svátečně prostřeném stole.